

Zdravotní služby pro lidi bez domova:

SHRNUTÍ

Charita Olomouc provozuje dvě ordinace pro lidi v nouzi:

Ordinace praktického lékaře – která funguje od roku 2007 a v předchozích dvou letech byla financována z projektu OPZ. Toto financování bylo ukončeno ke konci března tohoto roku, bez další návaznosti. Ordinace propojuje sociální a zdravotní oblast a tvoří klíčový komunikační bod při řešení problematiky bezdomovectví v Olomouci. Počítá se specifiky pacientů bez domova a tím snižuje tlak, na běžné zdravotní služby. Ročně se v této ordinaci podpoří cca 420 osob a je poskytnuto bezmála 4500 ošetření. Podporu žádáme pro tuto službu za nepokryté období (tedy od dubna do konce roku 2022).

Ordinace psychiatra - vznikla v roce 2020 a během loňského roku se stabilizovala a došlo k uzavření smluv se všemi ZP. Jejím smyslem je předně řešit situaci lidí bez domova bez psychiatrické péče a předcházet tak stavům dekompenzace a správnou diagnostiku zlepšovat jejich situaci a soužití ve společnosti. V letošním roce ošetří ordinace cca 100 pacientů a provede cca 600 ošetření.

1. ORDINACE PRAKTICKÉHO LÉKAŘE PRO LIDI V NOUZI

PROVOZ ORDINACE

Ordinace praktického lékaře pro lidi v nouzi funguje od roku 2008 a je umístěna v areálu sociálních služeb pro lidi v nouzi na Wurmově 5, což je zásadní pro její efektivní fungování i pro blízkost svým pacientům. Je to **standardní ordinace praktického lékaře**, s úvazem 0,9 lékaře a 1,0 úvazku sestry. Lékaři ordinují od pondělí do čtvrtku na Wurmově 5 a v pátek jezdí lékař do Domova sv. Anežky na Sv. Kopečku, kde jsou lidé bez domova, kteří z důvodu stáří či nemoci již potřebují dopomoc a zdravotní péči.

Ordinace registruje pacienty, ale není to její prioritou a ošetří každou osobu v nouzi i cizí státní příslušníky či osoby bez pojištění. První hodina z pracovní doby je vždy vyčleněna pro objednané pacienty, z nichž cca 50% se dostaví. **V nutném případě jezdí sestra či lékař přímo do terénu** (např. do squatu), kde provede potřebné ošetření, edukuje pacienta nebo jej motivuje k řešení svého vážného zdravotního stavu. Pravidelnou edukaci zaměřenou na zdravotní stav pacientů jinak v terénu realizují pracovníci terénního programu (sociální služba).

Stejně jako jiný praktik ordinace:

- řeší akutní potíže pacientů
- provádí preventivní vyšetření a očkování
- vystavuje neschopenky, recepty aj.
- provádí vyžádaná vyšetření od státních orgánů (např. řešení invalidity, příspěvku na péči aj.) či zaměstnavatele (výpisy z karty pro nástup do zaměstnání aj.) nebo úřadu práce.

Ordinační hodiny pro pacienty na Wurmova 5 (poté má lékař i sestra administrativní činnost):

PO: 8:00 –12:00 a 12:30 -14:30

ÚT: 12:00 – 16:00

ST: 8:00 – 13:00

ČT: 8:00 – 13:00

PÁ: 8:00 – 10:00 (pouze zdravotní sestra, lékař provádí návštěvní služby v Domově sv. Anežky na Sv. Kopečku)

SPECIFIKA ORDINACE

Součástí ordinace je HYGIENICKÉ ZÁZEMÍ PRO PACIENTY, které je využíváno k očištění před vyšetřením či převazy nebo pro hojně případy zbavování parazitů. Hygienický standard většiny pacientů je totiž velmi nízký, a proto ordinace úzce spolupracuje s **CHARITNÍM ŠATNÍKEM**. Ordinace disponuje i vlastním malým šatníkem, který je pravidelně doplňován.

Ordinace řeší podstatně více **SOCIÁLNÍCH ZÁLEŽITOSTÍ** než běžná ordinace a to většinou ve spolupráci s navazujícími sociálními službami – např. nedostatek financí na doplatky za léky, potřebu doléčení v nějakém zařízení aj.

Lékař na pacienty potřebuje většinou **MNOHONÁSOBNĚ VÍCE ČASU** při vyšetření než na běžné pacienty, protože lidé bez domova nedokáží poskytnout relevantní informace, ztrácí zprávy ze zdravotní péče, přichází pod vlivem návykových látek atd. Sestra či lékař pak musí informace ověřovat nebo si např. vyžádat kopii zpráv, aby věděli, jak dále v léčbě postupovat.

V porovnání s běžnou ordinací praktika řeší ordinace pro lidi v nouzi navíc hojně **PARAZITÁRNÍ ONEMOCNĚNÍ A KOŽNÍ NEMOCI**. Nejde jen o diagnostiku, ale vlastní léčbu a ošetření. Např. při zbavování vši musí často dojít i ostříhání vlasů, holení vousů (někdy i dalšího ochlupení těla), při zbavování svrabu jsou po osprchování natřeny zasažené části těla a pacienti musí vyhodit veškeré ošacení a příkrývky (deky, spacáky aj.), protože paraziti se zdržují i v nich. V případě kožních nemocí jde o různé druhy vředů či infekcí (bércové, impetigo aj.) či o popáleniny (ve squatech si často topí a vaří v kamnech či na otevřeném ohni). Pacienti často chodí, až když jsou rány velké a hojení je komplikované i nedostatkem hygieny a neschopností chodit pravidelně na převazy pokud jde o pacienty z ulice.

S přibývajícím počtem lidí bez domova, kteří ať již z důvodu stáří či nemoci potřebují trvalou péči, nesmírně také narostl počet pacientů, kterým ordinace **CHYSTÁ LÉKY DO DÁVKOVAČŮ** na 1 týden.

NAVAZUJÍCÍ SLUŽBY, BEZ NICHŽ BY FUNGOVÁNÍ ORDINACE NEMĚLO SMYSL

ÚHRADA DOPLATKŮ ZA LÉKY – je mnoho pacientů, kteří nemají finance na úhradu doplatků za léky, tak jim to hradíme z darů a grantů; u některých bezdoplatkových léků (např. na bolest) je velký potenciál závislosti, takže lékař raději předepíše léčivo s doplatkem

ZÁZEMÍ PRO LÉČBU – mnohé nemoci není možné řešit při pobytu na ulici (např. pacient nemůže při horečkách dostat antibiotika a být poslán zpět pod most), proto ordinace (ve spolupráci s našimi sociálními službami) zařizuje též pobyty:

- LEŽENKA - krátkodobý pobyt na Wurmově 5, jde o pokoj s vlastním hygienickým zázemím + zajištěná strava
- DLOUHODOBÝ POBYT - vyčleněny pokoje v Domově sv. Anežky na Sv. Kopečku (např. doléčování po operaci atd.)

→ LÉČEBNÁ ZAŘÍZENÍ - např. Červená Voda aj.

PROJEKT MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ

Od dubna 2020 do března 2022 byla charitní ordinace součástí projektu Ministerstva zdravotnictví, který si vytyčil za cíl zmapovat fungování těchto ordinací a řešit jejich další financování, což bohužel není ještě dokončeno. Po dobu projektu jsme mohli ordinaci posílit o sanitní vůz a 0,5 úvazku řidiče a také významněji podpořit práci v terénu. Došlo k rozšíření provozu o návštěvní službu v Domově sv. Anežky a také jsme mohli lépe ordinaci vybavit (pořizování např. EKG, vlhké hojení ran aj.).

Po skončení projektu budeme sanitní vůz vrátit a i když nebyl naší prioritou, tak jsme mohli např. v lednu 2022 zajistit převoz mladého pacienta na Slovensko a tím vyřešit zásadní problém pro náš systém zdravotní péče. Pacient totiž z důvodu vážného chronického onemocnění vyžaduje trvalou zdravotní péči, ale protože nebyl pojištěn ani na Slovensku, tak žádné zařízení by u nás nemělo tuto péči uhrazenou.

Evaluace projektu by měla být známa v srpnu 2022, ale již nyní víme, že získaná data mluví ve prospěch ordinací pro lidi bez domova.

MZ ČR se ve spolupráci se zástupci ordinací pro lidi bez domova snaží vyjednat se zdravotními **pojišťovnami 2 druhy bonifikací:**

1. čistě pro ordinace pro lidi bez domova
2. bonifikační kód pro ošetření pacienta bez domova (ať již využívá jakoukoliv zdravotní službu)

A dále MZ ČR připravuje dotační řízení, které půjde čerpat na mzdy zdravotnických pracovníků ordinací, ale bude to až na rok 2023.

Po skončení projektu jsme požádali zdravotní pojišťovny **o přechod na výkonově-kapitační platbu**, ale ZP MVČR to akceptuje až od roku 2023. Zároveň se ukázalo jako velkou komplikací, že některé zdravotní pojišťovny nám během projektu nepřijímaly registrace pacientů, takže je musíme nově registrovat a je s tím spojena **velká administrativní zátěž**.

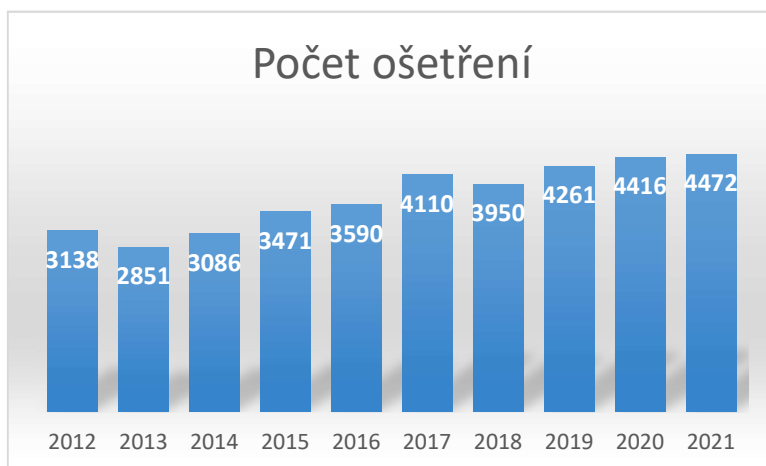
STATISTICKÁ DATA

Souvislá statistická data máme k dispozici od roku 2012 (s výjimkou počtu ošetřených pacientů – to jsou k dispozici od začátku). Během projektu MZ jsme se snažili monitorovat i činnosti, které nelze vykázat na zdravotní pojišťovny. Nicméně při množství pacientů není možné vést další přesnou paralelní statistiku.

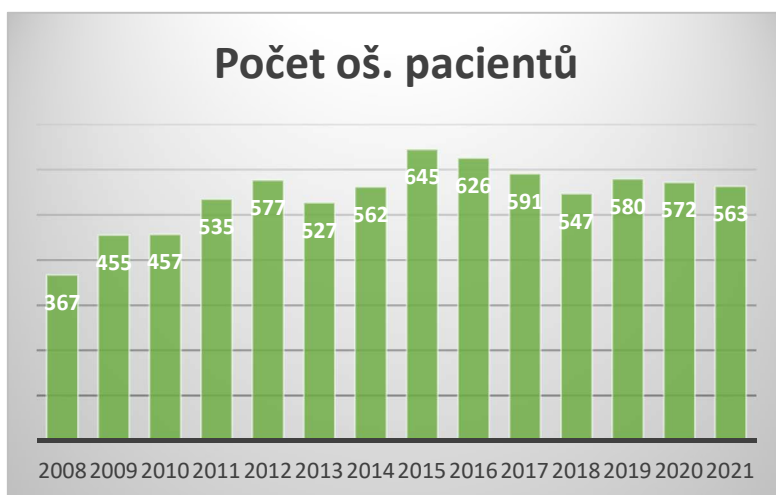
V listopadu 2021 se naše sestřička snažila důsledně evidovat všechny činnosti, takže se dá tento měsíc považovat za vhodný k použití kvalifikovaného odhadu (nicméně to byl např. zrovna výjimečný měsíc ohledně parazitů – bylo jen 1 ošetření, přičemž za celý rok 2021 bylo 80 ošetření).

Počet ošetření

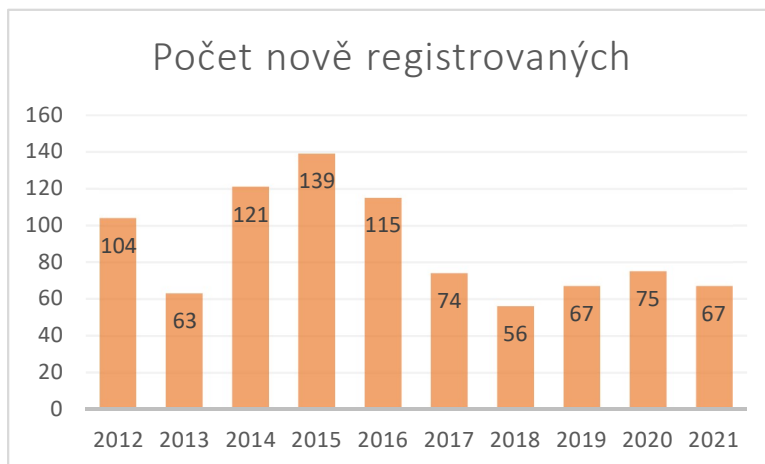
Rok	Počet ošetření
2012	3138
2013	2851
2014	3086
2015	3471
2016	3590
2017	4110
2018	3950
2019	4261
2020	4416
2021	4472

Rok	Počet oš. pacientů
2008	367
2009	455
2010	457
2011	535
2012	577
2013	527
2014	562
2015	645
2016	626
2017	591
2018	547
2019	580
2020	572
2021	563

Rok	Počet nově registrovaných
2012	104
2013	63
2014	121
2015	139
2016	115
2017	74
2018	56
2019	67
2020	75
2021	67

Evidence souvisejících výkonů a činností

Rok 2021		
Typ výkonu	Celkový počet	Celková délka (hodiny)
11. Převaz malý	360	90
12. Převaz velký	120	60
13. Převaz komplikovaný	8	8
15. Ošetření problematického klienta	255	255
16. Zdravotní výkon muže	3 254	814
17. Zdravotní výkon ženy	1 218	305
21. Odvšivení	80	80
22. Sprcha	302	151
23. Výměna oblečení	173	43
24. Holení	138	35
25. Stříhání vlasů	2	2
27. Stříhání nehtů	44	13
31. Příprava léků	1 028	257
32. Potvrzení	640	160
33. Prohlídka na parazity	14	2
34. Žádanka na hospitalizaci	68	11
35. Telefonická konzultace	841	211
36. Leženko	120	20
37. Ošetření nepojištěného	84	21
38. Telefonické objednání na vyšetření	79	13
39. Žádanka na vyšetření	339	57
40. Žádanka na sanitku	115	19
41. Návaznost na TP	21	0
42. Návaznost na DC	54	1
43. Návaznost na NOC	111	2
44. Návaznost na AD	200	3
45. Návaznost na DSA	9	0
46. Návaznost na jiné soc. služby	1	0,02
50. Jiné	831	279

2. ORDINACE PSYCHIATRA PRO LIDI V NOUZI

PROVOZ ORDINACE

Ordinace psychiatra pro lidi v nouzi byla založena na konci roku 2020 s ohledem na **četný výskyt psychických potíží, poruch a nemocí mezi lidmi bez domova či v jiné nouzi**. Potřeba psychiatra, který bude schopen bez dlouhého čekání a s pochopením pro specifika lidí v nouzi, se totiž ukazovala nejen u lidí bez domova, ale i přímo ve službách věnujících se lidem s duševním onemocněním či ve službách zaměřeným pomoc osobám v krizi nebo sociálně znevýhodněným rodinám.

Rozjezd ordinace byl značně komplikován jak vlnami pandemie Covid19, tak zejména absencí smlouvy s VZP ČR, která je dominantní zdravotní pojišťovnou. Díky velké podpoře města Olomouce se podařilo zvládnout pilotní rok 2021, na jehož závěru došlo k uzavření smlouvy s VZP.

Ordinace je v **provozu 3x týdně 4 hodiny** (z čehož cca hodina slouží administrativě – psaní dekurzů, vyžádaných zpráv atd.) a její chod zajišťují **2 lékaři psychiatři a 2 zdravotní sestry**. Ordinace je umístěna v objektu na Wurmova 5, kde se nachází jak sociální služby, tak ordinace praktického lékaře pro lidi v nouzi.

V roce **2022** se provoz ordinace i díky smlouvě s VZP ČR stabilizoval a **postupně přibývá pacientů**. Počet výkonů v I. pololetí je téměř totožný s tím, co bylo za celý rok 2022. **Zvýšila se i úhrada od zdravotních pojišťoven** a nemusíme tolik doplácet za léky. Opět jsme zaslali žádost o zasloužení s Oborovou zdravotní pojišťovnou (**OZP**), která jako jediná s námi nemá smlouvu. Ordinace byla dovybavena o vyšetřovací lůžko a její služby postupně rozšiřujeme.

SPECIFIKA ORDINACE

Obecně **délka psychiatrických výkonů je často výrazně vyšší** než např. u praktika nebo jiných odborností – komplexní vyšetření psychiatrem 2 hodiny, cílené vyšetření 1 hodina, kontrolní vyšetření 30 minut atd. U lidí v nouzi je mnohdy časová dotace ještě vyšší, protože mají nižší kognitivní schopnosti, nemají předchozí zdravotní zprávy atd.

Lidé v nouzi:

- mají potíže chodit na pravidelné kontroly (cca 50% nepřijde v objednaný termín, ale přichází dříve či později)
- mají nižší hygienický standard a přichází pod vlivem alkoholu (v ordinaci tolerujeme od 0,8 ‰)
- trpí duálními diagnózami (např. závislost na alkoholu + psychotické onemocnění)
- nemají na doplatky na léky, což u psychiatrických léčiv jsou někdy desítky nebo i stovky korun
- potřebují někdy okamžitou intervenci (bez objednání a čekání několik dnů)

Vzhledem k **rizikům ztráty či zneužívání psychiatrických léčiv** předepisují lékaři naší ambulance léky zpravidla jen na 3 až 4 týdny.

Zásadní roli v úspěšnosti léčby také hraje **úzká spolupráce se sociálními pracovníky** (tzv. „klíčovými pracovníky“) pacientů a vůbec spolupráce se sociálními službami, které pacienti využívají. Je to právě sociální pracovník, který může podpořit pravidelné užívání medikace či pravidelné kontroly u lékaře.

STATISTICKÁ DATA

Statistická data za rok 2021 nejsou úplná, protože jsme v březnu přecházeli na nový lékařský software MEDISTAR, který umí pracovat jen s vykázanou péčí (což vzhledem k absenci smluv nebylo možné). Předpokládáme, že za rok 2022 to už bude relevantnější, nicméně stále budou existovat pacienti bez pojištění (zejména cizinci).

V roce 2021 ošetřila podle dostupné databáze ambulance **93 pacientů a během 255 návštěv bylo poskytnuto 394 lékařských výkonů.**

Věková struktura pacientů v roce 2021

Věk pacientů	Počet
18-20	2
21-30	10
31-40	15
41-49	28
50-59	21
60-69	13
70-79	4

93

Leden až červen 2022 – 1. pololetí

70 pacientů a 376 lékařských výkonů.